

Bc. Matyáš Demartini

Vyjádření varování, výhrůžky a hrozby ve španělštině a v češtině

(posudek vedoucího diplomové práce)

Vznik a rozvoj pragmalinguistiky výrazně obohatil analýzu jazykových výpovědí, protože přilákal pozornost k dříve sice známým, ale poněkud opomíjeným komunikačním funkcím výpovědi. Ty nejsou na úrovni diplomové práce snadným tématem, protože je jednak obtížné hledat hranice mezi jednotlivými typy (předkládaná práce toho může být dokladem, rozlišení varování, hrozby a výhrůžky není vůbec snadné), jednak formální pestrost vyjádření jednotlivých funkcí se někdy zdá až nekonečná. Z toho vyplývá, že úkol, který si stanovil Matyáš Demartini ve své práci, považuji za velmi obtížný. Hned v úvodu ale mohu konstatovat, že se s ním dle mého soudu vyrovnal výborně.

Z povahy tématu i zvolené metody vyplynulo, že se autor nemohl držet obvyklého schématu závěrečných prací, spočívajícího v důsledném oddělení teoretické a praktické části. Proto se téměř v celém textu propojují teoretické výklady s převážně kvalitativní analýzou jazykového materiálu – zkrátka i v druhé, „praktičtější“ části textu nalezneme řadu teoretických pasáží zaměřených na výklad dílčích jevů a doplněných o rozbor souvisejících jazykových dat získaných z korpusu. Tuto autorovu výkladovou metodu považuji za šťastnou a vzhledem k povaze tématu vlastně za jedinou možnou.

Formálně se práce skládá ze čtyř kapitol. První z nich stanovuje téma práce, uvádí čtenáře do problematiky, představuje metodu a také použité jazykové korpusy. Druhá kapitola, nazvaná *Pragmatický rozměr vyjadřování varování, výhrůžky a hrozby*, je velmi zdařilým popisem teoretického rámce, ve kterém se autor bude ve své práci pohybovat: uvádí čtenáře do pragmatiky, podrobně a v historickém průřezu popisuje teorii řečových aktů a teorii chápání zdvořilosti v jazyce, definuje komunikační funkce výpovědi a komentuje aspekty, které jsou pro jejich interpretaci důležité (modalita, multimodalita atd.). Jde tedy o kapitolu obsahově velmi bohatou a složitou, o to více si cením způsobu, jakým ji autor zpracoval: nastudoval velké množství literatury (zdaleka nejen hispanistické) a osvojené poznatky s nadhledem a pochopením přetavil do logicky strukturovaného výkladu, který je jasný, srozumitelný a úplný, a navíc – jak čtenář zjistí v další části práce – velmi dobře propojený s následujícími kapitolami. Takto dovedně strukturovaný výklad složitého, komplexního tématu je u diplomových prací opravdu neobvyklý a je hodný ocenění. Platí pro něj navíc to, co se týká celého textu: způsob vyjadřování Matyáše Demartiniho je velmi kultivovaný, zároveň přesný, analytický a exaktní a působí velmi vyspěle. Analytičnost je základním rysem i třetí kapitoly, nazvané *Systémové možnosti vyjádření varování, výhrůžky a hrozby*, jež představuje hlavní autorský přínos textu. Autor v ní rozebírá tyto tři komunikační funkce vždy stejným způsobem – nejprve je charakterizuje z teoretického hlediska (komentuje i netriviální terminologický rozměr problému) a poté ilustruje jejich užití na kvalitativní (místy též kvantitativní) analýze jazykového materiálu získaného z korpusu. I tuto část textu považuji za velmi zdařilou: autor dle mého soudu přihlíží ke všem relevantním skutečnostem, jeho dílčí analýzy jsou adekvátní, a přesné jsou i shrnující pasáže, které přehledným způsobem zobecňují výsledky, ke kterým v dané kapitole dospěl. Podobné

bych mohl popsat i poslední kapitolu, *Závěr*. I zde jsou výsledky traktovány zobecňujícím způsobem a jsou doplněny o komentáře, které dokládají autorův výborný vhled do tématu.

Jak vyplývá z výše řečeného, práci zkrátka považuji za velmi zdařilou a vlastně nemám, co bych jí vytknul. Jistě, o některých dílčích interpretacích jazykového materiálu by se mohlo diskutovat, ale nepovažuji to za nutné, protože by šlo o hledání nejlepšího řešení z několika možných (nenašel jsem žádný případ, kde by bylo možné autorem navrhovanou interpretaci jednoznačně označit za chybnou). Práce s korpusy je bezproblémová, oceňuji, že autor dokáže u každého korpusu zvolit adekvátní postup (to vzhledem k jejich rozdílnosti není samozřejmá dovednost).

Z jazykového a formálního hlediska je práce připravena skvěle.

Náměty k diskusi u obhajoby:

- Metodologie paralelních korpusů se v závěrečných pracích užívá několikerým způsobem: někdy mají české protějšky osvětlit význam/funkci španělského originálu (protějšek je chápán jako parafráze významu), jindy mají ilustrovat typologické rozdíly (tj. mají ukázat odlišnost struktur v obou jazycích) – a velmi často mají prostě jen identifikovat konkrétní protějšky, tj. nabídnout přehled možných konkrétních struktur. Zdá se mi, že v této práci jsou využity všechny tři způsoby, nicméně ukazuje se, že pragmatický rozměr zkoumaných struktur činí hledání protějšku (nebo – v praktické rovině – překladu) obtížnějším. Setkal se autor ve svém materiálu s případy, kdy mu český překlad připadal z pragmatického hlediska jako nepřesný/neadekvátní?
- Autor na svém materiálu opakovaně ukazuje, že vyjádření komunikativních funkcí může být ve španělštině i v češtině různě explicitní. Lze k tomuto přihlídnout při výuce jazyka? Zdá se mi, že jedním z rysů menší znalosti cizího jazyka je paradoxně to, že komunikativní funkce vyjadřujeme příliš explicitně, explicitněji než rodilí mluvčí.
- V autorově materiálu se občas objevují české protějšky, které už jsou stylově příznakové (*běda*). Lze nějak shrnout, jakým způsobem je na datech (a volbě překladových forem) patrné plynutí času a stárnutí některých jazykových prostředků?
- Autor v textu mluví o rozdílném vnímání zdvořilosti v různých jazycích. Mohl by uvést příklad takového rozdílu mezi španělštinou a češtinou.

Celkově práci považuji za vynikající, doporučuji ji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou *výborně*.

V Praze dne 5. 6. 2024

prof. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.